

*Козлов Олександр Сергійович,
здобувач ступеня «Доктор філософії»
Донецького національного університету імені Василя Стуса
<https://orcid.org/0000-0002-9235-5081>*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ У КОНТЕКСТІ СПОСОБУ ЗАХИСТУ ПРАВА ЛЮДИНИ НА БЕЗПЕКУ

У статті висвітлюється проблематика юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці у контексті способу захисту права людини на безпеку, у тому числі на безпечні умови праці, базуючись на основоположній ідеї і цінності демократичного суспільства – верховенстві права та з урахуванням сучасних реалій.

Проведений аналіз спеціальної літератури та законодавства за темою дослідження дає змогу з'ясувати деякі проблемні питання визначеності юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці у контексті способу захисту права людини на безпеку, зокрема й права на безпечні умови праці працюючої людини, що базується на основоположній ідеї і цінності демократичного суспільства – верховенстві права та з урахуванням сучасних реалій.

Встановлено, що у ст. 44 Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. № 2695-ХІІ передбачається застосування дисциплінарної, адміністративної, матеріальної, кримінальної відповідальності згідно із законом до винних осіб, що порушили закони та інші нормативно-правові акти про охорону праці. Проте автором виявлено, що у цьому Законі є багато положень, які містяться у ст. 26, 39 тощо й які передбачають інші види юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці. Ці норми також призначені захищати право людини на безпеку, однак вони не підпадають під галузеву класифікацію юридичної відповідальності, зазначеної законодавцем у ст. 44 цього Закону. На практиці це зменшує ефективність їх застосування та знижує рівень захисту права людини на безпеку загалом.

Запропоновано законодавцю у Законі України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. № 2695-ХІІ при визначенні санкцій за конкретні порушення законодавства про охорону праці уникати розпливчатих термінів, на кшталт «на загальних підставах, передбачених законом». Адже такі формулювання суперечать правилам законодавчої техніки та принципу правової визначеності.

Отримані під час цього дослідження результати можуть спрямувати вчених на проведення розвідок інших аспектів юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці, зокрема у напрямі одночасного правового регулювання штрафних санкцій за нормами як КЗпП України і Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. № 2695-ХІІ.

Ключові слова: охорона праці, трудові відносини, працівник, безпека, безпечні умови, верховенство права, принцип правової визначеності, захист прав і законних інтересів, санкція, спосіб захисту, порушене право, трудове законодавство, господарсько-правова відповідальність.

Основне (фундаментальне) природне право людини на безпеку (що включає в себе й право на безпечні умови праці / право на охорону праці) [1, с. 41], а також право на його захист (яке гарантується державою, зокрема через спосіб захисту, як-от юридична відповідальність) було, є і буде пріоритетом державної політики України. Зазначені права, закріплені у статтях 3, 43, 55 тощо Основного Закону України, їх реалізація базується на принципах законності, правової визначеності, заборони свавілля з боку державних органів, доступу до правосуддя, дотримання прав людини, недискримінації та рівності всіх перед законом. Усі ці принципи у комплексі розкривають зміст основоположної ідеї і цінності демократичного суспільства – верховенства права, про що зауважується у п. 41 звіту щодо верховенства права, прийнятого Венеціанською Комісією на 86-му пленарному засіданні 25–26 березня 2011 р. [2, с. 11], та впливають на забезпечення ефективного захисту прав та інтересів учасників суспільних відносин [3, с. 26].

Враховуючи, що тематика цієї статті присвячена саме юридичній відповідальності як способу захисту порушеного права на безпеку, зокрема права на безпечні і здорові умови праці, необхідно лапідарно розкрити сутність принципу «правова визначеність». Правова визначеність є вимогою того, щоб державна влада в усіх своїх діях була зв'язана правилами, які зафіксовані та оголошені заздалегідь та які роблять можливим передбачити з усією вірогідністю і явною визначеністю те, як влада використовуватиме свої примусові засоби за певних обставин [4, с. 95]. Отже, і ідея верховенства права, і її складники, зокрема: принцип правової визначеності, є тими фундаментальними засадами, що дають змогу людині почуватися безпечно в усіх сферах суспільного життя, і у трудовій сфері також. Проте на практиці ці принципи нерідко порушуються, й право на безпеку людини, зокрема працюючої, вимагає різноманітних способів захисту.

Одним із таких способів захисту є юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону праці, яка є ще недостатньо дослідженою, особливо в сучасних умовах, коли діє воєнний стан. Деякі аспекти цієї юридичної відповідальності, які стосуються різних видів санкцій і передбачені статтями 26, 43, 44 Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-ХІІ, вимагають детального вивчення й є об'єктом сучасних розвідок науковців-правознавців.

Проблематику навколо вказаних вище питань досліджували Л. П. Амелічева [5], О. Г. Турченко [6], І. Ф. Коваль [3], Л. І. Каленіченко [7], Д. Б. Разієва [8], О. О. Коваленко [9] та ін. Однак деякі питання, що стосуються юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці у контексті способу захисту права людини на безпеку, зокрема на безпечні умови праці, ще потребують комплексного дослідження в сучасних умовах розвитку, що й обумовлює актуальність та необхідність теми цього дослідження.

Метою статті є висвітлення проблематики юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці у контексті способу захисту права людини на безпеку, зокрема на безпечні умови праці, базуючись на основоположній ідеї і цінності демократичного суспільства – верховенстві права та з урахуванням сучасних реалій.

Виклад основного матеріалу. З моменту повномасштабного вторгнення російського загарбника на територію нашої держави на умови праці українців стали суттєво впливати нові, смертельно небезпечні ризики (масовані ракетні обстріли, підриви на мінах тощо), що призводять до значного погіршення рівня безпечних умов праці в усіх галузях економіки [10].

За даними Фонду соціального страхування України, за 2022 рік до робочих органів виконавчої дирекції Фонду надійшло та зареєстровано 16 000 повідомлень про нещасні випадки/ гострі професійні захворювання (отруєння), смертельні травми на роботі 437 працівників [11]. Необхідно зауважити також, враховуючи євроінтеграційну візію України, що імовірність травматизму та професійних захворювань в Україні у 5–8 разів вища, ніж в інших промислово розвинених країнах Європейського Союзу [12]. Такі дані дають змогу зробити висновок про низький рівень безпеки працюючих громадян у нашій державі. Для поліпшення стану безпеки працюючих значну роль відіграє ефективне і законне виконання насамперед державними органами, роботодавцями їхніх функцій з додержанням принципів верховенства права та правової визначеності і покладених на них обов'язків щодо додержання законодавства про охорону праці. У разі порушення ними законодавства з охорони праці (інакше кажучи, порушення права на безпеку людини загалом) та на безпечні умови праці працюючих зокрема, дієвим способом захисту є юридична відповідальність (санкції) [13, с. 57].

У спеціальній юридичній літературі є багато досліджень про трудо-правову відповідальність (дисциплінарну, матеріальну, яка включає й положення про відшкодування моральної шкоди, заподіяної роботодавцем працівнику) за порушення законодавства про охорону праці, що призводять до порушення законних прав працівника, про необхідні підстави такої відповідальності [14, 15, 16]. Цьому є логічне обґрунтування, бо правопорушник і потерпілий на виробництві знаходяться у трудових відносинах. До того ж майже в усіх випадках таких порушень не виконуються або неналежним чином виконуються трудові обов'язки у сфері охорони праці сторонами трудових відносин. Такі порушення є численними, часто вони не тягнуть за собою серйозних наслідків, тому поширено на практиці застосовується саме дисциплінарна і матеріальна відповідальність, які за визнаним консолідуючим підходом у трудовому праві об'єднуються у трудо-правову відповідальність [15, с. 42].

Відповідно до мети цього дослідження, далі необхідно дослідити юридичну відповідальність за порушення законодавства про охорону праці не лише у контексті способу захисту права на безпечні умови працівника, що регулюється нормами трудового законодавства. Адже і у ст. 44 Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. № 2695-ХІІ зауважується, що «за порушення законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці, створення перешкод у діяльності посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці, а також представників профспілок, їх організацій та об'єднань винні особи притягаються до дисциплінарної, адміністративної, матеріальної, кримінальної відповідальності згідно із законом». Необхідно зауважити, що зазначений Закон хоча традиційно і відноситься до трудового законодавства, йому також притаманний і комплексний характер, бо у ньому міститься багато норм, які мають відношення й до інших галузей права.

Отже, як вбачається, з метою дотримання принципу правової визначеності, який є одним з визначальних елементів верховенства права як цінності демократичного суспільства, саме галузеву класифікацію юридичної відповідальності взяв за основу законодавець, формуючи зміст ст. 44 Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. № 2695-ХІІ. Однак на нашу думку, крім видів відповідальності, чітко визначених законодавцем у ст. 44 цього Закону, можуть застосовуватися й інші види відповідальності за порушення законодавства про охорону праці: цивільна, господарська відповідальність. Це обґрунтовується тим, що нерідко наслідки порушень законодавства про охорону праці суб'єктами трудових відносин можуть зачіпати цивільні, господарські й інші права потерпілих. Аргументація авторського бачення цього припущення буде конкретизована далі у роботі.

Отже, у цьому дослідженні необхідно висвітлити деякі аспекти видів юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці, які більшою мірою торкаються норм не трудового права, а інших галузей права (кримінального, адміністративного, цивільного і господарського права). Зазначене дасть змогу всебічно дослідити багатоаспектне і поліфункціональне поняття юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці у контексті способу захисту права людини на безпеку, базуючись на основоположній ідеї і цінності демократичного суспільства – верховенстві права, зокрема на принципах правової визначеності, дотримання прав людини тощо.

У спеціальній літературі вже давно зазначено, що якщо до правопорушника застосовується відповідальність, то він несе не юридичну відповідальність «взагалі», а чи то кримінальну, чи то цивільну або будь-який інший різновид цієї відповідальності. До того ж у межах кожної з них можуть бути окремі підвиди, наявність яких визначається характером санкцій або іншими усталеними

ознаками [1, с. 140]. Тобто юридична відповідальність являє собою складно-видовий міжгалузевий інститут системи права, безпосередньо пов'язаний з поняттям «підстави юридичної відповідальності», яке обумовлює реалізацію цієї відповідальності, а також забезпечує досягнення її мети – зменшення чисельності зазначених порушень, що, зі свого боку, сприяє збереженню життя, здоров'я, працездатності працюючих, безпеці виробничого середовища в наш складний і небезпечний час [10]. Детальніше зазначимо підстави різних видів такої відповідальності.

1. Кримінальна відповідальність за порушення законодавства про охорону праці як найбільш суворий спосіб захисту права людини на безпеку, зокрема і на безпечні умови праці. На думку О. О. Бахуринської, питання кримінальної відповідальності за порушення вимог законодавства про охорону праці є недостатньо опрацьовані в теоретичному плані, не дістали належного нормативного вирішення, потребують розв'язання на рівні правозастосовчої практики [17, с. 4]. Також вчена стверджує, що значна частина наукових робіт з проблем кримінально-правової охорони безпеки праці написана в радянський період і є застарілою [17, с. 4].

Необхідною підставою кримінальної відповідальності за порушення законодавства про працю є кримінальне правопорушення. Варто зауважити, що ст. 12 Кримінального Кодексу України поділяє кримінальні правопорушення, у тому числі за порушення законодавства про охорону праці, на кримінальні проступки та злочини. Зі свого боку, злочини поділяються на нетяжкі, тяжкі та особливо тяжкі. Отже, є необхідність далі розглянути більш детально вказані різновиди кримінальних порушень у контексті цього дослідження.

Кримінальні проступки: порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці службовою особою підприємства, установи, організації або громадянином – суб'єктом підприємницької діяльності, якщо це порушення заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого (ч. 1 ст. 271 КК України); порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпечністю на виробництві або будь-якому підприємстві особою, яка зобов'язана їх дотримувати, якщо це порушення створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого (ч. 1 ст. 272 КК України); порушення під час розроблення, конструювання, виготовлення чи зберігання промислової продукції правил, що стосуються безпечного її використання, а також порушення під час проектування чи будівництва правил, що стосуються безпечної експлуатації будівель і споруд, особою, яка зобов'язана дотримувати таких правил, якщо це створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого (ч. 1 ст. 275 КК України).

Нетяжкі злочини: порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах особою, яка зобов'язана їх дотримувати, якщо воно створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого (ч. 1 ст. 273 КК України); порушення на виробництві правил ядерної або радіаційної безпеки особою, яка зобов'язана їх дотримувати, якщо воно створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого (ч. 1 ст. 274 КК України); діяння, передбачене ч. 1 ст. 275 КК України, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки (ч. 2 ст. 275 КК України).

Тяжкі злочини: діяння, передбачене ч. 1 ст. 271 КК України, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки (ч. 2 ст. 271 КК України); діяння, передбачене ч. 1 ст. 272 КК України, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки (ч. 2 ст. 272 КК України); діяння, передбачене ч. 1 ст. 273 КК України, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки (ч. 2 ст. 273 КК України).

Особливо тяжкі злочини: діяння, передбачене ч. 1 ст. 274 КК України, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки (ч. 2 ст. 274 КК України). З метою додержання принципів верховенства права та правової визначеності законодавець реалізував у санкціях вищезазначених статей покарання, які за своїм видом є найсуворішими з усіх, бо в певних випадках передбачають покарання у вигляді тривалого позбавлення волі.

2. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про охорону праці. У положеннях Глави 5 «Адміністративні правопорушення в галузі охорони праці і здоров'я населення» Кодексу України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х узагальнено встановлюються види адміністративних порушень як підстави притягнення правопорушника до адміністративної відповідальності. Так, у ст. 41 КУпАП за порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці передбачено накладення штрафу на працівників від чотирьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності – від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. За іншу протиправну поведінку – порушення встановленого порядку повідомлення (надання інформації) центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, про нещасний випадок на виробництві передбачається накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, фізичних осіб-підприємців, які використовують найману працю, і на фізичних осіб, які не мають статусу підприємців та використовують найману працю, від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Варто зазначити, що законодавець у КУпАП, порівняно з ККУ, передбачив більш м'яку санкцію для правопорушника, що не додержувався законодавства про охорону праці, – штраф, розмір якого залежить від тяжкості адміністративного правопорушення. Проте вони є дієвими й ефективними та більш частіше застосовуються на практиці, порівняно з кримінально-правовими санкціями.

3. Інші види юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці, які хоча й не мають чітких ознак приналежності до певної галузі права, але також є способом захисту насамперед безпеки людини (фізичної особи) та інших суб'єктів.

А. Так, у ст. 26 Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. № 2695-ХІІ передбачена відповідальність роботодавця у вигляді обов'язку відшкодування збитків, завданих порушенням вимог з охорони праці іншим юридичним, фізичним особам і державі, на загальних підставах, передбачених законом. Як вбачається, законодавець достатньо розпливчато трактує цей вид відповідальності. На наш погляд, підстави цієї, цивільної, відповідальності, конкретизуються у ст. 16 Закону України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001 № 2245-ІІІ, де зазначається, що «школа, завдана фізичним чи юридичним особам внаслідок аварії, що сталася на об'єкті підвищеної небезпеки, відшкодовується оператором, який на відповідній правовій підставі володіє об'єктом підвищеної небезпеки, якщо він не доведе, що шкоду було завдано внаслідок непереборної сили або умислу потерпілого». Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру» від 16.11.2002 № 1788 ця цивільна відповідальність суб'єкта господарювання стає об'єктом обов'язкового страхування.

Також у контексті вищезазначеного слід вказати, що за ст. 3 Закону України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001 № 2245-ІІІ питання охорони праці віднесено до державного нагляду та контролю у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, що здійснюють уповноважені законами органи влади й ін.

Б. Важливо зазначити, що відповідно до абзацу шостого частини першої ст. 39 Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. № 2695-ХІІ посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, мають право забороняти, зупиняти, припиняти, обмежувати експлуатацію підприємств, окремих виробництв, цехів, дільниць, робочих місць, будівель, споруд, приміщень, випуск та експлуатацію машин, механізмів,

устаткування, транспортних та інших засобів праці, виконання певних робіт, застосування нових небезпечних речовин, реалізацію продукції, а також скасовувати або припиняти дію виданих ними дозволів і ліцензій до усунення порушень, які створюють загрозу життю працюючих.

На наш погляд, цей вид відповідальності (санкції) за порушення законодавства про охорону праці слід віднести, з огляду на положення ст. 238, 239 ГКУ, до адміністративно-господарських санкцій господарської відповідальності, враховуючи її комплексний характер та й той факт, що за ст. 5 ГКУ до конституційної основи правопорядку у сфері господарювання законодавцем віднесено забезпечення державою належних, безпечних і здорових умов праці.

Запропоноване у цій роботі авторське бачення щодо інших видів юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці хоча й не позбавлене смислу, проте все ж таки залишається дискусійним.

Висновки. Проведений аналіз спеціальної літератури та законодавства за темою дослідження дає змогу з'ясувати деякі проблемні питання визначеності юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці у контексті способу захисту права людини на безпеку, зокрема права на безпечні умови праці працюючої людини, що базується на основоположній ідеї і цінності демократичного суспільства – верховенстві права та з урахуванням сучасних реалій.

По-перше, встановлено, що у ст. 44 Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. № 2695-ХІІ передбачається застосування дисциплінарної, адміністративної, матеріальної, кримінальної відповідальності згідно з законом до винних осіб, що порушили закони та інші нормативно-правові акти про охорону праці. Проте автором виявлено, що у цьому Законі є багато положень, що містяться у ст. 26, 39 тощо й які передбачають інші види юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці. Ці норми також призначені захищати право людини на безпеку, однак вони не підпадають під галузеву класифікацію юридичної відповідальності, зазначеної законодавцем у ст. 44 цього Закону. На практиці це зменшує ефективність їх застосування та знижує рівень захисту права людини на безпеку загалом.

По-друге, запропоновано законодавцю у Законі України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. № 2695-ХІІ при визначенні санкцій за конкретні порушення законодавства про охорону праці уникати розпливчатих термінів, на кшталт «на загальних підставах, передбачених законом». Адже такі формулювання суперечать правилам законодавчої техніки та принципу правової визначеності.

Отримані під час цього дослідження результати можуть у подальшому спрямувати вчених на проведення розвідок інших аспектів юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці, зокрема у напрямі

одночасного правового регулювання штрафних санкцій за нормами як КЗпП України, так і Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. № 2695-ХІІ.

Список використаних джерел

1. Амелічева Л. П. Забезпечення безпеки праці як умови трудового договору: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2008. 209 с.
2. Кравчук В. Зміст принципу правової визначеності як необхідної складової верховенства права. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. № 4. С. 10–15.
3. Коваль І. Ф. Реалізація принципу верховенства права при застосуванні способу захисту прав та інтересів. *Правничий часопис Донецького університету*. 2019. № 2. С. 26–33.
4. Матвеева Ю. І. Поняття та розуміння принципу правової визначеності. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2017. Т. 200. С. 93–97.
5. Турченко О. Г., Амелічева Л. П. Забезпечення та захист права на належні безпечні і здорові умови праці у світлі міжнародних та європейських трудових стандартів. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія юридична*. 2022. Вип. 35. С. 50–58.
6. Турченко О. Г. Щодо розуміння категорії «безпека» як загальнолюдської цінності. *Правничий часопис Донецького університету імені Василя Стуса*. 2022. № 2. С. 34–46.
7. Каленіченко Л. І. Підходи щодо розуміння необхідних підстав юридичної відповідальності. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2016. Вип. 22. С. 39–42.
8. Разиева Д. Б. Теоретические и практические аспекты совершенствования института трудово-правовой ответственности: дисс. ... д-ра филологии (PhD): 6D030100 – Юрисдикция / Казахский гуманитарный юридический университет. Семей: 2020. 130 с.
9. Коваленко О. О. Концепт «право на безпечні і здорові умови праці» як складова гідної праці в Україні у реаліях режиму воєнного стану. *Збірник наукових праць Харківського національного університету ім. Г. С. Сковороди. Серія «Право»*. 2021. № 36. С. 114–122.
10. Коваль І. Ф., Амелічева Л. П. Підстави юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці. *Академічні візії*. 2023. Вип. 15. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/162/150>
11. Статистичні дані за 2022 рік. *Фонд соціального страхування України*. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/985104>
12. Зигмунт Л. С. Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном. Фонд соціального страхування інформує. Охорона праці! До уваги роботодавців! *Золочів.net*. URL: <https://zolochiv.net/suchasnyy-stan-okhorony-pratsi-v-ukraini-ta-za-kordonom/>
13. Козлов О. С. Щодо поняття юридичної відповідальності з порушення законодавства про охорону праці в науці трудового права. *Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції*: Т. 2. Тернопіль. 2020. 298 с.
14. Луцьок П. С. Концептуальні засади юридичної відповідальності в сучасних умовах розвитку трудового законодавства: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Сєверодонецьк, 2017. 468 с.
15. Вареник О. С. Дисциплінарна та матеріальна відповідальність за порушення локального правового регулювання охорони праці. *Юридична наука*. 2020. Т. 1. № 5. С. 209–218.
16. Погорелова Л. Г. Щодо питання юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері забезпечення безпеки праці. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 2. Т. 5, ч. 2. С. 53–57.

17. Бахуринська О. О. Кримінально-правова характеристика порушення вимог законодавства про охорону праці (ст. 271 КК України): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 Кримінальне право та кримінологія; Кримінально-виконавче право. Київ, 2007. 20 с.

References

1. Amelicheva, L. P. (2008). Zabezpechennia bezpeky pratsi yak umovy trudovoho dohovoru: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.05. Kyiv.
2. Kravchuk, V. (2019). Zmist pryntsypu pravovoi vyznachenosti yak neobkhidnoi skladovoi verkhovenstva prava. *Aktualni problemy pravoznavstva*, (4), 10–15.
3. Koval, I. F. (2019). Realizatsiia pryntsypu verkhovenstva prava pry zastosuvanni sposobu zakhystu prav ta interesiv. *Pravnychi chasopys Donetskoho universytetu*, (2), 26–33.
4. Matvieieva, Yu. I. (2017). Poniattia ta rozuminnia pryntsypu pravovoi vyznachenosti. *Naukovi zapysky NaUKMA. Yurydychni nauky*, vol. 200, 93–97.
5. Turchenko, O. H., Amelicheva, L. P. (2022). Zabezpechennia ta zakhyst prava na nalezhni bezpechni i zdorovi umovy pratsi u svitli mizhnarodnykh ta yevropeiskykh trudovykh standartiv. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava. Serii yurydychna*, iss. 35, 50–58.
6. Turchenko, O. H. (2022). Shchodo rozuminnia katehorii «bezpeka» yak zahalnoliudskoi tsinnosti. *Pravnychi chasopys Donetskoho universytetu imeni Vasylia Stusa*, (2), 34–46.
7. Kalienichenko, L. I. (2016). Pidkhody shchodo rozuminnia neobkhidnykh pidstav yurydychnoi vidpovidalnosti. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Serii «Pravo»*, iss. 22, 39–42.
8. Razieva, D. B. (2020). Teoreticheskie i prakticheskie aspekty sovershenstvovaniia instituta trudopravovoi otvetstvennosti: diss. ... d-ra filologii (PhD): 6D030100 – Iurisdiktsiia / Kazakhskii gumanitarnyi iuridicheskii universitet. Semei.
9. Kovalenko, O. O. (2021). Kontsept «pravo na bezpechni i zdorovi umovy pratsi» yak skladova hidnoi pratsi v Ukraini u realiiakh rezhymu voiennoho stanu. *Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. H. S. Skovorody. Serii «Pravo»*, (36), 114–122.
10. Koval, I. F., Amelicheva, L. P. (2023). Pidstavy yurydychnoi vidpovidalnosti za porushennia zakonodavstva pro okhoronu pratsi. *Akademichni vizii*, iss. 15. URL: <https://academivision.org/index.php/av/article/view/162/150>
11. Ctatystychni dani za 2022 rik. *Fond sotsialnoho strakhuvannia Ukrainy*. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/985104>
12. Zhyhmont, L. S. Suchasnyi stan okhorony pratsi v Ukraini ta za kordonom (24.03.2020). Fond sotsialnoho strakhuvannia informuie. Okhorona pratsi! Do uvahy robotodavtsiv! *Zolochiv.net*. URL: <https://zolochiv.net/suchasnyy-stand-okhorony-pratsi-v-ukraini-ta-za-kordonom/>
13. Kozlov, O. S. (2020). Shchodo poniattia yurydychnoi vidpovidalnosti z porushennia zakonodavstva pro okhoronu pratsi v nautsi trudovoho prava. *Materialy X Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii*, vol. 2. Ternopil.
14. Lutsiuk, P. S. (2017). Kontseptualni zasady yurydychnoi vidpovidalnosti v suchasnykh umovakh rozvytku trudovoho zakonodavstva: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.05. Sieverodonetsk.
15. Varenyk, O. S. (2020). Dystsyplinarna ta materialna vidpovidalnist za porushennia lokalnoho pravovoho rehuliuвання okhorony pratsi. *Yurydychna nauka*. 2020. 1(5), 209–218.
16. Pohorielova, L. H. (2018). Shchodo pytannia yurydychnoi vidpovidalnosti za porushennia zakonodavstva u sferi zabezpechennia bezpeky pratsi. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*, 2(5), 2, 53–57.

17. Bakhurynska, O. O. (2007). Kryminalno-pravova kharakterystyka porushennia vymoh zakonodavstva pro okhoronu pratsi (st. 271 KK Ukrainy): avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.08 Kryminalne pravo ta kryminolohiia; Kryminalno-vykonavche pravo. Kyiv.

Oleksahdr Kozlov. Some problems of legal liability for violation of labor protection legislation in the context of the method of protection of the human right to safety

The article highlights the issues of legal liability for violation of labor protection legislation in the context of how to protect the human right to safety, including safe working conditions, based on the fundamental idea and value of a democratic society – the rule of law and taking into account modern realities.

The analysis of the special literature and legislation on the topic of the study makes it possible to clarify some problematic issues of certainty of legal liability for violation of labor protection legislation in the context of the method of protecting the human right to safety, including the right to safe working conditions for a working person, which is based on the fundamental idea and value of a democratic society – the rule of law and taking into account modern realities.

The author establishes that Article 44 of the Law of Ukraine «On Labor Protection» provides for disciplinary, administrative, material and criminal liability in accordance with the law to be imposed on the perpetrators who have violated laws and other regulations on occupational safety and health. However, the author has found that this Law contains many provisions contained in Articles 26, 39, etc., which provide for other types of legal liability for violations of labor protection legislation. These norms are also intended to protect the human right to safety, but they do not fall under the sectoral classification of legal liability specified by the legislator in Article 44 of this Law. In practice, this reduces the effectiveness of their application and lowers the level of protection of the human right to safety in general.

It is suggested that the legislator in the Law of Ukraine «On Labor Protection», when determining sanctions for specific violations of occupational safety and health legislation, avoid vague terms such as «on the general grounds provided by law». After all, such wording contradicts the rules of legislative technique and the principle of legal certainty.

The results obtained in the course of this study may direct scholars to conduct research on other aspects of legal liability for violation of labor protection legislation, in particular, in the direction of simultaneous legal regulation of penalties under the provisions of both the Labor Code of Ukraine and the Law of Ukraine «On Labor Protection».

Keywords: *labor protection, labor relations, employee, safety, safe conditions, rule of law, principle of legal certainty, protection of rights and legitimate interests, sanction, method of protection, violated right, labor law, economic and legal liability.*